

Abstract

Democracy is a fact that individuals will use throughout their life. Especially, at primary school, teachers being an important role-model make their attitudes increase importance in developing democracy concept. In order that students acquire democracy concept completely, giving democracy education requires democratic environment. In this research it has tried to determine the relation between primary school teachers' democratic attitudes and their class management styles. 694 primary school teachers working in Bursa Central Districts in 2013-2014 education year form the workgroup. In the research, in terms of democratic values, it has been seen that teachers having 1-3 children give much more importance to the freedom right considering teachers having no children, widowe than single and married teachers, teachers having MBA degree give much more importance to education right than teachers having bachelor degree. In this research, data have been obtained by the means of "Class Teachers Democratic Values Scale" developed by Selvi(2007) and Personel Information Form Prepared by the researcher. Data obtained by the result of the research has been analyzed by SPSS computer programme. In comparisons of gender and marital status, t test has been used. One direct variant analyze has been used for checking expressiveness between graduated school, age, seniority and number of children.

Key words: *Democratic values, democracy, democratic education.*

Özet

Demokrasi bireylerin hayatı boyunca kullanacakları bir olgudur. Özellikle ilkökullde öğretmenlerin önemli bir rol model olması öğrencilerin demokrasi kavramının gelişmesinde, öğretmen tutumlarının önemini arttırmaktadır. Demokrasi kavramının öğrencilerde tam oturması için demokratik bir ortamda demokrasi eğitiminin verilmesi gereklidir. Bu araştırmada; İlkokul öğretmenlerinin demokratik tutumları belirlenmeye çalışıldı. Çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Bursa ili merkez ilçelerinde bulunan 30 ilkökullde görev yapan 694 ilkökull öğretmeni oluşturmaktadır. Demokratik değerler açısından 1-3 çocuğa sahip öğretmenlerin çocuğu olmayan öğretmenlere göre daha çok özgürlük hakkına önem verdikleri, dul öğretmenlerin, bekâr ve evli öğretmenlere göre daha çok özgürlük hakkına önem verdikleri, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre daha çok eğitim hakkına önem verdikleri gözlemlenmiştir. Araştırmada veriler Selvi (2007) tarafından geliştirilen "Sınıf Öğretmenleri Demokratik Değerler Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen veriler SPSS bilgisayar programında analiz edildi. Cinsiyete ve medeni duruma göre karşılaştırmalarda t testi, mezun olunan okul, yaş, kıdem ve çocuk sayısı arasındaki anlamlılığı test etmede tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Demokratik değer, demokrasi, demokratik eğitim.*

¹ Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsüne sunulan "İlkokul Öğretmenlerinin Sınıf Yönetim Tarzları ve Demokratik Değerlere İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki" başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmından oluşturulmuştur.

² Öğretmen, Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü, e-posta: alpersezginciftci@hotmail.com

³ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: szgenc@yahoo.com

GİRİŞ

İnsan ya da insan topluluklarının yönetimine ilişkin farklı görüşlerin tarihi, insanlığın ilk dönemlerine kadar dayanmaktadır. Bu farklı görüş ve uygulamalar içerisinde, demokrasinin çekirdeğini oluşturan yaklaşımlar da yer almaktadır. Özellikle, her bireyin yönetim sürecinde söz sahibi olma beklentisi insanlar için demokratik bir toplum yapılımasını kaçınılmaz bir duruma getirmiştir.

Demokrasi genel olarak bir yönetim biçimi şeklinde algılansa da bu çok dar ve sınırlandırılmış algıdır. Demokrasi bir yaşam tarzıdır ve hayatımızın her alanında etkilidir. Yönetim biçimi olarak demokrasi; “siyasal gücün, halkın egemenliğine dayalı olarak kullanılması” anlamına gelmekte, toplumsal yaşam açısından bakıldığında ise, “bir yaşam felsefesi ve bir yaşam biçimi” olarak görülmektedir. Her iki anlamıyla da demokrasi, demokratik bir eğitimle bireylere kazandırılabilir (Hotaman, 2010).

Demokrasilerde eğitimin özel bir öneminin olması gerekmektedir. Çünkü eğitim, sistem ve içerik olarak yalnızca içindeki bireyi etkilemeyip toplumun geleceğini de belirlemektedir. Bundan dolayı, demokrasiyi kavramış ve onu yaşatacak bireylerin yetişmesi için eğitim, büyük önem taşımaktadır (Yeşil, 2002). Demokrasi ve eğitim birbirine kopmaz bağlarla bağlıdır. Birini diğerrinin varlık ve verimlilik koşulu olarak da değerlendirmek mümkündür (Ektem ve Sünbül,2011). Demokrasi ve eğitim arasında çift yönlü bir etkileşim vardır. Eğitim demokrasiyi ve temel niteliklerini bireylere benimsetir. Buna karşılıklı demokrasi her bireyin aynı derecede eğitimden faydalanmasını yani eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlar. Demokrasi eğitimin kalitesinin artmasını sağlarken, eğitimle kazandırılan davranışlar demokrasinin bireyler tarafından daha iyi benimsenmesini sağlar.

Dewey’ e (1966) göre okul, toplumun küçük bir örneği, çocuğu topluma hazırlayan, ona haklarını nasıl kullanacağını ve sorumluluklarının neler olduğunu öğreten, özel olarak düzenlenmiş toplumsal bir çevredir. Bunun başarılabilmesi için okulun demokratik ilkelere göre düzenlenmesi gerekir. Demokratik düzenin devam etmesi ve demokrasinin en iyi biçimde uygulanması için toplumu oluşturan bireylere küçük yaşlardan başlayarak, demokrasinin özünün kavratılması gerekir (Karatekin, Mery ve Kuş, 2013). Birey, demokratik tutum ve değerleri önce en yakın çevresinde, yani ailesinde tanıyıp benimseyecektir. Demokratik bir aile ortamında yetişip bu değerleri içselleştiren bireyler, bu değerleri daha sonra okulda geliştirecektir (İflazoğlu, Çaydaş, 2004). Demokrasi anlayışının daha kalıcı ve etkili olabilmesi için demokratik bir ortamda demokrasi eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin demokratik tutumlarının öğrenciler üzerinde önemli bir etkisi olduğu göz ardı edilemez. Bu durumda demokrasinin tabana yayılmasında ilkokulun ve sınıf öğretmeninin önemi büyüktür. Gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştiren en önemli unsur aileden sonra öğretmendir (Büyükkaragöz, ve Kesici, 1996). Eğitim-öğretim sürecinde, öğrencinin öğretmenlerin tutumlarından, ilgilerinden, değerlerinden yalnızca bilgi düzeyinde değil tutum ve davranış düzeyinde tüm kişiliğiyle etkilendiği görülmektedir. Demokrasi, demokrat insanlardan oluşan toplumların rejimi olduğundan, demokrat insanlar da demokrasiyi yaşayan eğitim kurumlarında yetişir. Eğitim ve öğretimin amacı; özgür düşünceli, kişilik sahibi, öğrendikleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen, bilgiyi yaratıcı biçimde kullanabilen, demokratik tutum ve davranışları kazanmış bireyler yetiştirmektir. Demokrasinin eğitim kurumlarında bir yaşam biçimi olması öğretmen, öğrenci ve eğitim ortamını etkileyen diğer değişkenler arasındaki ilişkilerin insan haklarına ve demokrasi ilkelerine uygun olarak işlemeyle mümkündür (İflazoğlu, Çaydaş, 2004).

Bütün davranışlarda olduğu gibi demokratik davranışların kazandırılmasında ve benimsenmesinde bireyin bulunduğu çevrenin ve eğitim kurumlarının büyük etkisi vardır. Eğitim ile kazandırılacak olan demokratik tutum ise yalnızca eğitim kurumlarından beklenmemeli ilk eğitim ailede verilmeye başlanmalıdır (Fettahlıoğlu, 2005). Bununla birlikte demokrasiyle alakalı edinilen bilgi, beceri ve tutumların davranışa dönüştürülmesinde örgün eğitim kurumlarının görevi daha da büyüktür. 6-14 yaş çocuklarının eğitim-öğretim faaliyetinden sorumlu ilköğretim okullarında uygulanan ilköğretim programında öğrencilere bilgi, beceri, alışkanlık ve demokratik tutum ve değerleri kazandırma yönünde çok çeşitli etkinlikler gerçekleştirilir (Genç, 2006). Bireylerin aileden ve çevreden temellerini aldığı demokratik değerleri bir adım öne götürecek kişi öğretmendir. Özellikle ilköğretim döneminde öğrenciler için en önemli rol model olan öğretmen bu yüzden demokrasi ve demokratik değerler hakkında yeterli donanma sahip olmalı ve bu konuda kendini sürekli geliştirmelidir. Öğretmen, demokratik yaşam kültürünü geliştirecek manevi, ahlaki yeteneklerin yerleşmesi konusunda üzerine düşen görevlerin neler olduğunun bilincinde olmalıdır. Öğretmenler, demokratik ilkelere değer verdiğini sadece sözleriyle değil sergiledikleri davranışlarıyla da göstererek demokratik yaşamın en temel destekleyicisi olmalıdır. Bunun yanında iyi bir öğretmen, öğrencilerinin demokratik kazanımları gerçekleştirebilmeleri için özendirici bir ortam ve uygun fırsatlar hazırlamalıdır (Genç, 2006). Öğretmenler, öğrenciler için bazen anne ve babanın yerine geçebilen onlara göre daha çok model alınan bireyler olabilmektedir. Bu yönüyle sınıf içinde yada dışında öğretmenler tarafından gerçekleştirilecek her davranışın dikkatle sergilenmesi gerekmektedir.

Demokratik bilgi, beceri, tutum ve davranışların bireylere kazandırılmasında en önemli kurum örgün eğitim kurumlarıdır. Demokratik tutum ve davranışları geliştirmek, bireysel ve sosyal ilişkileri uyumlu bir şekilde düzenlemek eğitim kurumlarının görevidir. Şüphesiz burada en büyük sorumluluğu da öğretmenler üstlenmektedir (Genç, 2006). Demokratik davranışlar sergilemeyen bir öğretmenin öğrencilerine demokratik tutumları benimsenmesi neredeyse olanaksızdır. Bu nedenle özellikle de ilköğretim çağındaki öğrenciler için önemli bir rol model olan öğretmenin, demokrasi eğitimi verirken demokratik tutum ve davranışları sergilemesi gerekmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin demokratik değerlere ilişkin görüşleri nasıldır?
2. Sınıf öğretmenlerinin demokratik değerlere ilişkin görüşleri,
  - a. Cinsiyete
  - b. Eğitim Durumuna
  - c. Kıdeme
  - d. Yaşa
  - e. Medeni Duruma
  - f. Çocuk Sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilköğretim öğretmenlerinin demokratik değerlere ilişkin görüşleri belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama (survey) modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye amaçlayan

araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde, araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Tarama modellerinin en önemli amacı var olanı değiştirmeye kalkmadan gözlemleyebilmektir (Karasar 2011). Araştırmada veriler envanterler aracılığıyla toplanmış ve elde edilen bulgular yorumlanarak öneriler geliştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı Bursa il ve ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan 6231 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu okullardan tesadüfi örneklem yoluyla 30 ilköğretim okulu seçilmiştir ve bu ilköğretim okullarında çalışan öğretmenler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Anketler 694 kişiye uygulanmış ancak 641 anket geçerli kabul edilmiştir. Buna göre örnekleme giren bireylerin yaş, kıdem, cinsiyet, eğitim, çocuk sayısı ve medeni durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1
Örneklem Grubuna İlişkin Faktörler

	Bağımsız Değişken	n	%
Cinsiyet	Kadın	406	63,3
	Erkek	235	36,7
	Toplam	641	100
Mezun Olunan Okul	Ön Lisans	86	13,4
	Lisans	533	83,2
	Yüksek Lisans	22	3,4
	Toplam	641	100
Yaş	21-25	20	3,1
	26-30	108	16,8
	31-40	239	37,3
	40-....	274	42,7
	Toplam	641	100
Kıdem	0-5	57	8,9
	6-10	169	26,4
	11-15	96	15,
	16-20	162	25,3
	21-25	50	7,8
	26-30	69	10,8
	31-.....	38	5,9
	Toplam	641	100
Medeni Durum	Evli	565	8,3
	Bekar	53	88,1
	Dul	23	3,6
	Toplam	641	100
Çocuk Sayısı	0	123	19,2
	1-3	509	79,4
	4-6	9	1,4
	Toplam	641	100

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için katılımcılara anket uygulanmıştır.

Anketin birinci bölümü “Kişisel Bilgi Formu” kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde “mezun olunan kurum, cinsiyet, yaş, kıdem, medeni durum, çocuk sayısı” değişkenleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anketin ikinci bölümü Selvi (2007) tarafından geliştirilen “Sınıf Öğretmenleri Demokratik Değerler Ölçeği” dir. Ölçek 21 maddeden oluşan likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin “Eğitim Hakkı, Dayanışma ve Özgürlük” olmak üzere üç alt boyutu vardır. Bu üç boyutun birlikte açıkladığı toplam varyans % 48.64’tur. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri .43 ile .82 arasında değişmektedir.

Araştırmanın Önemi

Geleceğimize yön veren eğitim sisteminin en etkili unsurlarından biri de öğretmendir. Öğretmen, öğrencilerin akademik bilgi birikimlerinin ve kişiliklerinin gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Demokratik değerlerin bizzat örneklerle ve çeşitli etkinliklerle uygulamaya konulması daha kalıcı davranış değişikliğine neden olacaktır. Öğrencilerin öğretmen davranışlarını ve tutumlarını örnek alarak ileriki yaşantılarında demokratik değerlere saygılı bireyler olabilmesi açısından öğretmenlerin demokratik tutumları önem arz etmektedir. Öğretmenlerin demokratik değerlere ilişkin tutumlarının ele alındığı bu çalışma; öğretmenlerin demokratik değerlere ilişkin görüşlerinin belirlenerek genel bir profilin çıkartılmasına ve alanda yapılacak benzeri çalışmalara katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Varsayımlar

Bu araştırmanın dayandığı varsayımlar şunlardır:

- Araştırmada kullanılan Sınıf Öğretmenleri Demokratik Değerler Ölçeği uygun verilerin toplanması için gerekli şartları taşımaktadır.
- Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri soruları içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıtlamışlardır.
- Araştırmanın örneklemini Bursa ili merkez ilçelerinde resmi (devlet) okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu örneklem evreni tam ve doğru olarak temsil etmiştir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

- Bu araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Merkez İlçelerinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri ile sınırlıdır.
- Bu araştırmada kullanılan veriler sınıf öğretmenlerinin, Sınıf Öğretmenleri Demokratik Değerler Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formuna verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

Verilerin Çözümlemesi

- Araştırma sonucu elde edilen veriler SPSS bilgisayar programında analiz edilmiştir.
- Cinsiyete ve medeni duruma göre karşılaştırmalarda t testi; mezun olunan okul türü, yaş, kıdem ve çocuk sayısı arasındaki anlamlılığı test etmede de tek yönlü varyans analizi (ANNOVA-F testi) kullanılmıştır. Sınıf yönetimi tarzları ile demokratik

değerlere ilişkin görüşler arasındaki ilişki ise Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin demokratik değerlere ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre sonuçları Tablo 1

Öğretmenlerin Demokratik Değerlerinin Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Eğitim Hakkı	Kadın	406	4,33	0,30	641	1,86	0,06
	Erkek	235	4,28	0,32			
Dayanışma Hakkı	Kadın	406	4,31	0,48	641	0,96	0,33
	Erkek	235	4,28	0,47			
Özgürlük Hakkı	Kadın	406	3,42	0,69	641	1,10	0,27
	Erkek	235	3,49	0,69			

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin cinsiyetin etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla verilere t-testi uygulanmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin eğitim hakkı alt boyutu cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği $t(640) = 1.86, p < 0.05$.

Tablo 1'e göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t(640) = 0.96, p > 0,05$.

Tablo 1'e göre öğretmenlerin özgürlük hakkı alt boyutu cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir $t(640) = 1.10, p > 0,05$.

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin çocuk sayılarına göre sonuçları

Tablo 2.

Öğretmenlerin Demokratik Değer Puanlarının Çocuk Sayılarına Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Hakkı	Gruplar arası	0,031	2	0,01	0,16	0,85	
	Gruplar içi	61,694	639	0,09			
	Toplam	61,725	641				
Dayanışma Hakkı	Gruplar arası	0,137	2	0,06	0,29	0,74	
	Gruplar içi	150,766	639	0,23			
	Toplam	150,903	641				
Özgürlük Hakkı	Gruplar arası	2,743	2	1,37	2,86	0,049	A-B
	Gruplar içi	305,614	639	0,47			
	Toplam	308,357	641				

Not: A, çocukları olmayan öğretmenleri; B, 1-3 çocuğa sahip öğretmenleri; C, ise 4 ve üzeri çocuğa sahip öğretmenleri göstermektedir.

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin özgürlük haklarıyla ilgili düşünceleriyle çocuk sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [$F(2, 639) = 2.86, p < 0,05$]. Birimler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre 1-3 çocuğa sahip öğretmenlerin çocuğu olmayan öğretmenlere göre daha çok özgürlük haklarına önem verdikleri görülmektedir.

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin eğitim hakkı alt boyutu çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(2, 639) = 0,16, p > 0,05$].

Tablo 2'ye göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(2, 639) = 0,29, p > 0,05$].

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin kıdemlerine göre sonuçları

Tablo 3.

Öğretmenlerin Demokratik Değer Puanlarının Kıdemlerine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Hakkı	Gruplar arası	1,040	6	0,17	1,81	0,09
	Gruplar içi	60,685	635	0,09		
	Toplam	61,725	641			
Dayanışma Hakkı	Gruplar arası	0,417	6	0,07	0,29	0,94
	Gruplar içi	150,485	635	0,23		
	Toplam	150,903	641			
Özgürlük Hakkı	Gruplar arası	5,205	6	0,86	1,81	0,09
	Gruplar içi	303,151	635	0,47		
	Toplam	308,357	641			

Tablo 3'e göre öğretmenlerin eğitim hakkı alt boyutu kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(6, 635) = 1,81, p > 0,05$].

Tablo 3'e göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(6, 635) = 0,29, p > 0,05$].

Tablo 3'e göre öğretmenlerin özgürlük hakkı alt boyutu kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(6, 635) = 1,81, p > 0,05$].

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin medeni durumlarına göre sonuçları

Tablo 4.

Öğretmenlerin Demokratik Değer Puanlarının Medeni Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Hakkı	Gruplar arası	2,125	2	1,06	2,21	0,11	
	Gruplar içi	306,232	639	0,47			
	Toplam	308,357	641				
Dayanışma Hakkı	Gruplar arası	0,646	2	0,32	1,37	0,25	
	Gruplar içi	150,256	639	0,23			
	Toplam	150,903	641				
Özgürlük Hakkı	Gruplar arası	0,766	2	0,38	4,01	0,01	A-C B-C
	Gruplar içi	60,959	639	0,09			
	Toplam	61,725	641				

Not: A, bekar; B evli; C ise dul medeni durumunu göstermektedir.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin özgürlük haklarıyla ilgili düşünceleriyle medeni durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [F(2, 639) = 4.01, p < 0,05]. Birimler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre dul öğretmenler, hem bekar öğretmenlere hem evli öğretmenlere göre daha çok özgürlük haklarına önem vermektedir.

Tablo4'e göre öğretmenlerin eğitim hakkı alt boyutu medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2, 639) = 2,21, p > 0,05].

Tablo 4'e göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2, 639) = 1,37, p > 0,05].

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin mezuniyetlerine göre sonuçları

Tablo 5.

Öğretmenlerin Demokratik Değer Puanlarının Mezuniyetlerine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Eğitim Hakkı	Gruplar arası	0,577	2	0,28	3,01	0,05	B-C
	Gruplar içi	61,149	639	0,09			
	Toplam	61,725	641				
Dayanışma Hakkı	Gruplar arası	0,762	2	0,38	1,62	0,19	
	Gruplar içi	150,140	639	0,23			
	Toplam	150,903	641				
Özgürlük Hakkı	Gruplar arası	1,375	2	0,68	1,43	0,24	
	Gruplar içi	306,982	639	0,48			
	Toplam	308,357	641				

Not: A, önlisans; B lisans; C ise yüksek lisans göstermektedir.

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin eğitim haklarıyla ilgili düşünceleriyle mezuniyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [F(2, 639) = 3.01, p ≤ 0,05]. Birimler arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre yüksek lisans mezunu öğretmenler, lisans öğretmenlere göre daha çok eğitim haklarına önem vermektedir.

Tablo 5'e göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu mezuniyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2, 639) = 1,62, p > 0,05].

Tablo15'e göre öğretmenlerin özgürlük hakkı alt boyutu mezuniyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2, 639) = 1,43, p > 0,05].

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin yaşlarına göre sonuçları

Tablo 6.

Öğretmenlerin Demokratik Değer Puanlarının Yaşlarına Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Hakkı	Gruplar arası	3,353	3	1,11	2,33	0,07
	Gruplar içi	305,004	638	0,47		
	Toplam	308,357	641			
Dayanışma Hakkı	Gruplar arası	1,567	3	0,52	2,23	0,08
	Gruplar içi	149,335	638	0,23		
	Toplam	150,903	641			
Özgürlük Hakkı	Gruplar arası	0,301	3	0,10	1,04	0,37
	Gruplar içi	61,424	638	0,09		
	Toplam	61,725	641			

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin eğitim hakkı alt boyutu yaşlara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(3, 638) = 2,33, p > 0,05$].

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin dayanışma hakkı alt boyutu yaşlara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(3, 638) = 2,23, p > 0,05$].

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin özgürlük hakkı alt boyutu yaşlara göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(3, 638) = 1,04, p > 0,05$].

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin demokratik değerlerinin cinsiyetin etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla verilere t-testi uygulanmıştır. Eğitim hakkı alt boyutu, dayanışma hakkı alt boyutu, özgürlük hakkı alt boyutu cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği gözlemlenmiştir. Yapılan bir kısım araştırmalarda (Gözütok, 1995; Ektem ve Sünbül, 2011; Zencirci, 2003; Yılmaz, 2010), öğretmenlerin cinsiyet değişkeninin demokratik tutumları üzerinde etkisi olmadığını tespit etmiştir. Ancak bununla birlikte bazı araştırmalarda (Taçman, 2009; Karatekin, Merey ve Kuş, 2013; Karagöz ve Kesici, 1996; Genç ve Kalafat, 2007; Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004), kadın öğretmen veya öğretmen adaylarının erkek öğretmen veya öğretmen adaylarına göre daha demokratik bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. İncelenen araştırmalarda genelge cinsiyete göre demokratik tutum sergileme bakımından ya farklılık gözlemlenmemiş ya da kadın öğretmenlerin lehine bir durum gözlemlenmiştir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha yumuşak ve sevecen bir yapıda olmaları demokratik tutum sergilemeleri bakımından erkek öğretmenlere göre daha avantajlı konuma getiriyor olabilir.

Öğretmenlerin özgürlük haklarıyla ilgili düşünceleriyle çocuk sayıları arasındaki ilişki incelendiğinde 1-3 çocuğa sahip öğretmenlerin çocuğu olmayan öğretmenlere göre daha çok özgürlük haklarına önem verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin ebeveyn olmaları ile çocuklara bakış açısının olumlu yönde etkilendiği varsayılarak çocuk sahibi öğretmenlerin öğrencilerin özgürlük haklarına daha önem verdiği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin kıdemleri ve yaşları ile eğitim hakkı alt boyutu, dayanışma hakkı alt boyutu ve özgürlük hakkı alt boyutu arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Yılmaz (2010) ise yaptığı araştırmanın sonucunda hem de kidemin demokratik tutumların alt boyutuyla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Yılmaz'a (2010) göre; ilköğretim okulu

öğretmenlerinin eğitim hakkı alt boyutu dayanışma alt boyutu ve özgürlük alt boyutuna ilişkin görüşleri yaşa göre değişmektedir. Demokratik değerler toplam puan ile ilgili olarak yaşı “41 ve üstünde” olan öğretmenler, yaşı “31-40” arasında olan öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahiptir. İlköğretim okulu öğretmenlerinin görüşleri kıdeme göre, eğitim hakkı alt boyutunda değişmezken, dayanışma alt boyutu ve özgürlük alt boyutunda değişmektedir. Demokratik değerler toplam puan ile ilgili olarak kıdemi “21 yıl ve üstünde” olan öğretmenlerin kıdemi “1-10 yıl” ve kıdemi “11-20 yıl” olan öğretmenlere göre daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde dayanışma ve özgürlük alt boyutunda da en olumlu görüşlere kıdemi “21 yıl ve üstünde” olan öğretmenlerin sahip olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuçlardan da yola çıkarak öğretmenlerin demokratik görüşlerinin zamanla olumlu yönde değişime meyilli olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin özgürlük haklarıyla ilgili düşünceleriyle medeni durumları arasındaki ilişki incelendiğinde dul öğretmenler, hem bekâr öğretmenlere hem de evli öğretmenlere göre daha çok özgürlük hakkına önem vermektedir. Dul öğretmenlerin sıkıntılı bir süreçten geçtiği için daha özgürlükçü bir tavır sergiledikleri söylenebilir. Bununla birlikte Kaya (2013) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin demokratik tutumları ile medeni durumları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Öğretmenlerin eğitim haklarıyla ilgili düşünceleriyle mezuniyetleri arasındaki ilişki incelendiğinde yüksek lisans mezunu öğretmenler, lisans mezunu öğretmenlere göre daha çok eğitim haklarına önem vermektedir. Taçman (2009) tarafından yapılan araştırmada lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler arasında demokratik tutumlar bakımından anlamlı fark olduğu tüm düzeyler dikkate alındığında en yüksek demokratik tutum puanının yüksek lisans mezunu olan öğretmenlere ait olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan lisans mezunu öğretmenlerin demokratik tutumlarının, lise ve ön lisans mezunu öğretmenlere oranla daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlarda yola çıkarak öğretmenlerin eğitim seviyesi artıkça eğitime daha fazla önem verdikleri ve daha demokratik bir tutum sergiledikleri söylenebilir.

Kaynakça

- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). *Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. Eğitim Yönetimi*, 2(3), 353-365.
- Ektem, I.S. ve Sünbül, A., M (2011). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31,159-168.
- Genç, S., Z. (2006). Demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 171, s43-53
- Genç, S., Z. ve Kalafat, T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 10-22
- Gözütok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı
- Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: demokratik bir eğitim programı. *Kurumsal Eğitim Bilim*, 3 (1), 29-42

- İflazoğlu, A. ve Çaydaş, E (2004). *Sınıf öğretmenliği anabilim dalında okuyan birinci sınıf Öğrencileri ile dördüncü sınıf öğrencilerinin demokratik Tutumları ile otoriteryen tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Karatekin, K., Merey, Z. ve Kuş, Z. (2013). Öğretmen adayları ve öğretmenlerin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 561-574.
- Kaya, C. (2013), *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Saracaloğlu, A. S., Evin, İ., ve Varol R.(2004). İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler*,4(2), 356-364.
- Taçman, M. (2009). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları. *www.world-educationcenter.org/index.php/cjes/article/..../6/9*.ErişimTarihi: 03.06.2013.
- Yeşil, R. (2002). *Okulda ve ailede insan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Yılmaz, K. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi tarzları ile demokratik değerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki. *Değerler Eğitimi Dergisi* ,9,147-170
- Zencirci, İ. (2003). *İlköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyinin katılım özgürlük ve özerklik boyutları açısından değerlendirilmesi (Balıkesir ili örneği)* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.